

Sak 13/2020 Spørsmål om å utrede økt tap til sau og lam i områder med kongeørn

Saksutredning fra sekretariatet

- Brev fra Telemark Bondelag og Telemark Bonde- og småbrukarlag 10. august 2020
- Protokoll fra møte 13. august 2020
- [Overvåking av og bestandsstatus for kongeørn i Norge - rapporter](#)
- [Rovviltforskriften](#)

Sekretariatet ser ikke faglig eller budsjettmessig grunnlag for å initiere et eget prosjekt om lammetap til kongeørn i rovviltregion 2. Tapsomfanget er generelt lavt i regionen og andelen tap til kongeørn er begrenset.

Saksopplysninger

Telemark Bondelag og Telemark Bonde- og småbrukarlag sendte i e-post 10. august 2020 brev til rovviltnemnda der de:

«... ønsker at Rovviltnemnda ber Fylkesmannen om å utrede økning i tap av sau og lam på beite i områder der det er mye ørn. Vi foreslår at FM bruker NIBIO til dette oppdraget siden de har god landbruks- og husdyrfaglig kompetanse samt at de er gode på statistikk. Begge deler er helt nødvendig til oppgaven.».

Rovviltnemnda diskuterte henvendelsen i møte 13. august og konkluderte med ønske om en egen redegjørelse fra sekretariatet angående saken da det forelå for lite informasjon. Sekretariatet ble bedt om å forberede sak til neste møte, jamfør protokoll fra møte 13. august 2020.

Sekretariatets vurdering

Rovviltnemnda har ingen direkte myndighet eller hovedansvar knyttet til forvaltningen av kongeørn, jamfør rovviltforskriften § 5 der det framgår at «I hver forvaltningsregion skal en rovviltnemnd ha hovedansvaret for forvaltningen av gaupe, jerv, bjørn og ulv. ...». Kongeørn er likevel en integrert del av rovviltforvaltningen og inngår i regionens forvaltningsplan.

Forvaltningsplanen (kapittel 6.4) angir følgende mål for forvaltningen av kongeørn i regionen: *Nasjonalt mål for regionen er en forvaltning som bidrar til å opprettholde en stabil bestand på 850 - 1 200 hekkende par i Norge. Følgende mål gjelder for kongeørnforvaltningen i regionen*

- Forvaltningen skal bidra til å opprettholde kongeørnbestanden og dagens utbredelse i regionen.
- Bestandsovervåking skal ha høy prioritet. Rovviltnemnda har som mål å ha best mulig kunnskap om kongeørnbestanden i regionen.
- Hekkelokaliteter for kongeørn skal ivaretas gjennom arealforvaltningen (plan- og bygningsloven) og hensyn ved skogbruksaktivitet og annen naturbruk og ferdsel.

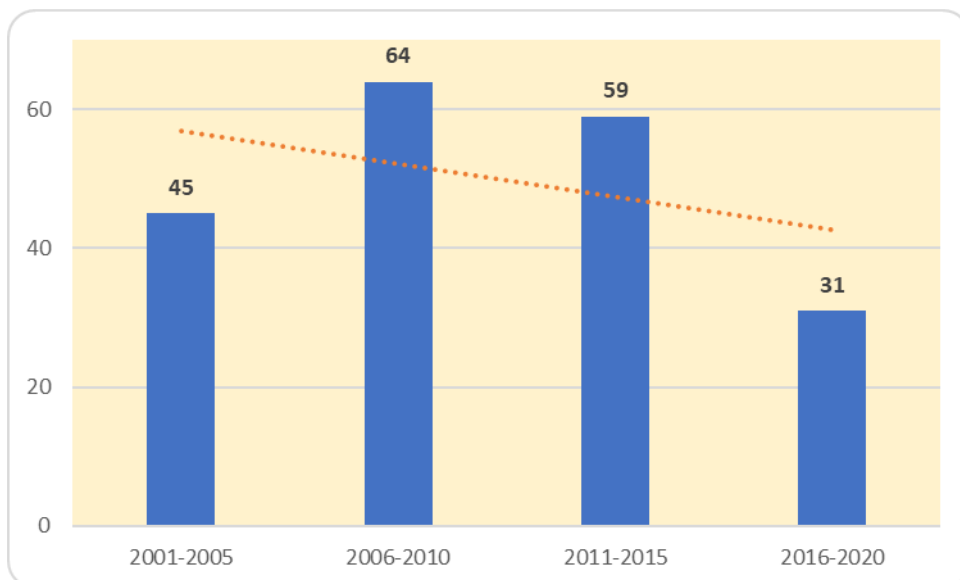
Stortinget har satt et nasjonalt bestandsmål for hvor mange hekkende par med kongeørn vi skal ha i Norge. Det ble vedtatt i 2004 at bestanden av kongeørn skulle opprettholdes i hver region på det nivået som var situasjonen da. I 2003 var bestanden anslått til 850-1 200 hekkende par i landet.

Kongeørn inngår i det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt. Formålet med kartlegginga er blant annet å få en mest mulig komplett oversikt over antall hekkende par og den geografiske fordelinga av hekketerritorium i Norge. Samtidig følges lokaliteter i utvalgte områder mer intensivt. I tillegg overvåkes og kartlegges kongeørn av ulike private grupper.

Nasjonalt har kongeørnbestanden vært anslått å være økende de siste tiårene, og arten er siden 2010 ikke lenger oppført i Norsk Rødliste for arter. Siste landsdekkende bestandsestimat er fra perioden 2012-2014 da det ble anslått at det var 963 (652-1139) hekkende kongeørnpar i Norge. Dagens bestandsestimat er ikke sammenlignbart med tidligere års bestandstall (2003) fordi det er tatt i bruk ny overvåkingsmetodikk. Ny nasjonal oppdatering ventes med det første.

Rovviltregion 2 har en god og relativt stabil bestand av kongeørn. Med unntak av de kystnære områdene hekker arten over det meste av regionen, men med tettest forekomst i høyereliggende og fjellnære områder. Det er registrert ca. 170-190 kjente revir i regionen (2015-2016). Telemark og Buskerud har flest kjente lokaliteter. Antall årlig besatte territorier og ungeproduksjonen (heksesuksessen) varierer betydelig.

I region 2 er det ikke avdekket noe stort omfang av skader på sau (lam), men erstatninger gis årlig med grunnlag i et varierende, men lavt antall påviste skadetilfeller. Siden 2000 er det i snitt påvist 10 årlige tilfeller. Gjennomsnittet de siste fem årene er fem, noe som ikke sannsynliggjør økende tap til kongeørn, jamfør figuren under. Flest tilfeller er påvist i tidligere Buskerud.

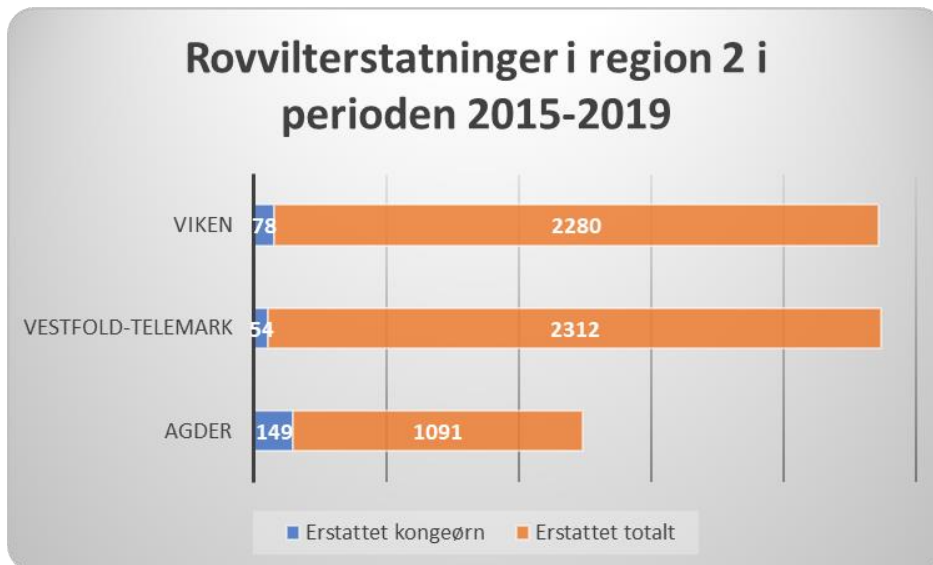
Figur 1. Utviklingen i antall skadetilfeller med kongeørn som påvist (dokumentert og antatt) skadevolder i 5-års perioder siste 20 år. Rød linje indikerer trenden i 20-årsperioden

Påviste skader fra kongeørn i regionen utgjør en liten andel av de skadetilfellene der Statens naturoppsyn har fastslått tapsårsak eller utelukket rovvilt. De siste fem årene utgjør dette kun 4,4 %.

Tap av sau til kongeørn er normalt knyttet til små lam og tidlig i beitesesongen. Å avdekke tap til kongeørn i denne perioden kan imidlertid være vanskelig og derfor noe underrepresentert. Å slippe store og friske lam på beite har imidlertid en stor forebyggende effekt mot tap til kongeørn.

Andelen erstatninger gitt for tap til kongeørn i regionen er også lav, men har økt noe fra 2,8 % i perioden 2012-2016 til 4,9 % i 2015-2019. Vestfold-Telemark har lavest antall sau og lam erstattet

som tap til kongeørn, mens tidligere Aust-Agder har flest, men med stor årlig variasjon, jamfør figuren under.

Figur 2. Antall sau og lam erstattet som tapt til hhv. kongeørn og rovvilt i perioden 2015-2019.

Kilde: Rovbase

Forvaltningsplanen angir strategier og tiltak knyttet til kongeørn (kapittel 7.3):

Forvaltningen av kongeørn er tillagt den enkelte fylkesmann. Det skal bestrebes en enhetlig forvaltning i regionen, og i skadesituasjoner rettes tiltak som hovedregel mot beitedyra.

Skadefellingstillatelse skal i spesielle tilfeller likevel kunne gis der enkeltindivider i akutte tilfeller utmerker seg som vesentlige skadegjørere.

Kunnskap om hekkelokaliteter må gjøres tilgjengelig slik at ulike aktører (kommuner, fylkesmenn, landbruket m. fl.) kan ta nødvendige hensyn for å ivareta disse i sin virksomhet.

Videre framgår det av kapittel 8 om kunnskapsbehov at rovviltnemnda ser behov for:

- drifts- og tapsforhold i beiteområder med store årlige tap og med lite kunnskap om årsakssammenhenger. Vurdere grundigere analyser i enkeltbesetninger og beitelag i rovviltutsatte områder om samlet tap overstiger 10 %, ev. lavere ved store tap av søyer uten kjent årsak
- bedre og eventuelt nye tiltak for å forebygge tap
- **nærmere undersøkelse av kongeørnens eventuelle predasjon på lam. (sekr. utheving)**

Nasjonalt er det gjennomført flere detaljstudier av lammetap til kongeørn. De har vist generelt lave tap (0-2,5 %). En studie i Midt-Norge (Rødsjø beiteområde på Fosenhalvøya i Rissa kommune) i 2014-2015 viste i dette tilfellet et lammetap til kongeørn på 5-6 % ([NINA Rapport 1285](#)). Andre rovviltarter var ikke involvert og tap av andre årsaker lå på 5-10 %.

Stortinget har gjennom sine beslutninger lagt føringer for at videre studier og kunnskapsinnhenting om kongeørn skal videreføres på Fosen og i Troms. Dette skal inkludere best mulig kunnskap om tapsforhold knyttet til både kongeørn og andre tapsårsaker. I budsjettproposisjonen for 2021 ([Prop. 1 S \(2020-2021\)](#)) framgår det at:

Regjeringa vil halde fram med forskingsprosjektet som undersøker forholdet mellom kongeørn og sau, og arbeide for å få i gang eit forskingsprosjekt om forholdet mellom kongeørn og tamrein.

Beitebrukere og beitelag i region 2 har over flere år sporadisk reist spørsmål om kongeørn som ev. tapsfaktor. Dette lå også til grunn for at dette ligger inne i forvaltningsplanen. Slik kunnskap vil være nyttig, men studier som innebærer konkrete undersøkelser i beiteområdene er ressurskrevende og kostbare.

I region 2 er det gjennomført flere undersøkelser for å avdekke årsaker til høye tap av sau og lam på utmarksbeite. Disse har primært vært rettet mot skogsbeiter med høye tap. Av tap til rovvilt i regionen er gaupe den klart største faktoren for tap til rovvilt, og studier knyttet til dette har derfor vært prioritert.

Tap av sau på utmarksbeite i regionen er lavest i fjell- og fjellnære beiteområder. Kunnskap om kongeørn er generelt god både nasjonalt og regionalt, men likevel ikke på nivå med de store rovpattedyra. Slik sett er det behov for økt kunnskap om kongeørn, spesielt om biologiske forhold.

Ut fra den generelle tapssituasjonen i regionen ser vi ikke umiddelbart behov for å iverksette et prosjekt i vår region slik Telemark Bondelag og Telemark Bonde- og småbrukarlag etterspør. Rene tapsundersøkelser med søkelys på kongeørn bør slik situasjonen er i dag prioriteres til regioner og beiteområder med åpenbart større utfordringer knyttet til arten enn i vår region. Regionens begrensede budsjett (planleggingsrammen) vil også gi utfordringer i finansieringen av et slikt prosjekt.

Forslag til vedtak

Saken legges fram for diskusjon uten forslag til vedtak.

Vedtak